

רב ארי קילסון: מראי מקומות- כתובות דף ס"ט

THIS WEEK'S DAF IS DEDICATED L'ZECHER NISHMAS Baruch Yitzchak ben Shlomo Zalmen

- (א) **האחין ששיעברו מהו-** כ' הפני יהושע דלכאו' יש לבאר דבין לענין מזונות ובין לענין נדוניה מיבעיא לי' לרב, דאע"ג דתנן בפירוש בגיטין דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם, י"ל דזהו דוקא מה ששיעבד האב, משום דלא קייצי בשעת נשואין כמה בנות יהי' לו, משא"כ בשיעברו אחין, דלאחר שמת האב י"ל דשפיר הוי קייצי, דהא אין לה מזונות אלא עד שיבגרו, וע"ש מש"כ עוד בזה.
- (ב) **אי שלח לי מוציאין, אכתי מכרו קא מיבעיא לי-** הק' הריטב"א, למה מיבעיא לי' מכרו בכה"ג, הרי אם מכרו נמי מוציאין, הו"ל למרתח ב"י דאפי' מכרו מוציאין, וכ"ש משכנו, וא"כ שפיר יהי' יכול לפשוט מכרו ע"י שאלתו במשכון ונלכאו' כן יש להק' להיפוך, אי שלח לי' במכירה, ושלח לי' דאין מוציאין, ולא רתח ב"י, נמצא דפשוט השאלה לענין משכנו, דמוציאין. ות"י דאין החילוק בין משכון למכר כ"כ דע"כ יהי' רתח ב"י. אולם כ' הריטב"א דנראה דהקו' מעיקרא ליתא, דכיון דמשיב לו ע"י הכתב, לא שייך היכר רתיחה בזה.
- (ג) **והניח שתי בנות ובן-** כ' הריטב"א דדוקא נקטי' דהציור הי' הכי, דאם לא הי' מניח בן מעיקרא, או לא הי' דין פרנסה כלל, דירושות נינהו, ואפי' אם נשאת א' בחייו של האב, אין לשני' ליטול כשיעור ההוא, דמתנה בעלמא הוא דיהיב לה אביה.
- (ד) **א"ל ר' אשי לאמימר וכו'-** כ' השטמ"ק דלכאו' משמע דר' אשי שאל מאמימר לפרש דבריו, דלמאי נפק"מ דירושת, האם משום דא"כ אין יכולין לסלוקה בזווי. אבל כ' שאין לפרש כן, דהא פשוט הוא דאם יורשת היא, דאין יכולין לסלקה בזווי. ועוד יש להק', אחר שהשיב לו דאה"נ, אין יכולין לסלקה בזווי, א"כ מה שוב שואלו אם יכולין לסלקה בחדא ארעא, הא ודאי דחדא מילתא היא. ולכן ביאר דר' אשי קא מתמה עלי' דאמימר, אטו לפי דברין, אילו בעי לסלוקה וכו', ולא מצאנו מי שדן כן לעולם, ואהדר לי' אין הכי נמי. ומשו"ה הני קושיות פליג ר' אשי על אמימר, וס"ל דבאמת בעלת חוב היא, ולא יורשת.
- (ה) **למיגבא לבינונית-** הק' הבית יעקב, הא מה שבע"ח דינו בבינונות ולא מזיבורית (שהוא עיקר דינו מן התורה) הוא משום חשש נעילת דלת, אבל אשה דינה בזיבורית, ואפי' מבעלה, משום דיותר מהאיש רוצה לישא, וכו', וא"כ מהכ"ת לומר דפרנסה דאשה בבינונית טפי מכתובה. ות"י דכיון דפרנסה אינו כתנאי כתובה, והרי היא כבעלת חוב, א"כ עשאוה כשאר בעלי חוב, והרי אפי' בחוב שאין שייך בה נעילת דלת דינו בבינונית, וא"כ ה"ה אצלה הדין כן.
- (ו) **ובשבועה-** הק' הרשב"א, למה חייבת שבועה, הרי הא תוך זמן הוא, ולא עביד איניש דפרעי' לחובו תוך זמן, ואפי' לגבות מיתמי בלא שבועה, וכדאי' בב"ב (ה:). וצידד לומר דאולי שאני הכא דדעתם קרובה לאחותם, וא"כ יש לחוש טפי להתפסת צררי, וע"ש מש"כ לפקפק בזה, ובמש"כ ליישב בדוחק.
- (ז) **ת"ש, דרבינא אגבי' לברתי דר' אשי ממר ברי' דר' אשי וכו'-** כ' רש"י דר' אשי מת, ור' סמא מת בחייו. וכ' הריטב"א דאינו נכון, דאם מת ר' סמא בחיי אביו, א"כ כששוב מת ר' אשי, הי' ברי' דר' סמא קם תחת אביו לירש ר' אשי, ויהי' דינו כמר בר ר' אשי ממש, ולכן כ' דר' אשי מת קודם ר' סמא, וכן הגיהו הפנ"י, יעב"ץ, ועוד, בדברי רש"י גופי'.
- (ח) **כי אתיא הא איתתא לקמן, אגבה עישור נכסי-** הק' הפני יהושע, הרי לכאו' מלתא דפשיטא היא, ולמה הי' צ"ל כן. ות"י דה"ל שהיא כבר נשואה, כדמשמע לשון האי איתתא, וקמ"ל דהל' כרבי, לאפוקי מדרשב"א דאמר לעיל בסוגיא דנישאו עד שלא בגרו אבדו פרנסתן. וצידד דאולי משום הכי הקפיד ר' הונא, על ששלח לו דבר שאי"צ לפנים, שהרי ר' הונא הוא גופא בעל המימרא דלעיל דהל' כרבי.
- (ט) **ובשמתא היא מאן דלא לימא לי'-** הק' תוס', הא אפי' שא"ל יהי' צריך התרה, וכמו כל נידוי שהוא על תנאי. ות"י דזהו רק היכא דבשעת עשיית הנידוי לא הי' פשוט שיהי' יכול לקיים התנאי, אבל אם בידו לקיים התנאי, או לא אמרי' דאפי' על תנאי צריך התרה. וע' ברעק"א שביאר שיש חילוק בין אם עושה מעשה נידוי, רק תולה הנידוי

בתנאי, ובין שכל הנידוי הוא רק לאחר שעשה או לא עשה דבר זה, דזהו כמו נידוי לאחר זמן, ובזה לא שייך לומר דנידוי אפי' על תנאי הוא בא.

(י) **ובשמתא יהא מאן דלא א"ל- כ' בהג' יעב"ץ** דזהו ק' לשמוע, א' איך ר' הונא א"ל לעשות כן, וגם איך עשה כן, הרי בבזיון ת"ח אין לשמוע לדברי הרב. וע"ש שהאריך להתקשה בזה, וסיים דשמא ר' הונא זה לא סתם ר' הונא הוא, אלא ר' הונא נשיא הגולה, וכדאי' בהוריות (יא:), וא"כ נשיא שמוחל על כבודו, אין כבודו מחול, וא"כ היו צריכין למחות על כבודו.

(יא) **חזי מר היכי שלח לי-** כ' המהר"ם שי"ף, דאף דגם ר' ענן קרא לר' הונא כן, אולם י"ל דחרה לו על שר' הונא כפל לשונו לקרוא לו כן ב' פעמים. וגם אפשר לומר דר' ענן לא קרא לו לר' הונא כן אלא בכתב, אבל ר' הונא קרא לר' ענן כן ע"י שליח, וע"י שמתא, וזהו בזיון גדול.

(יב) **וכי אינו אלא שדה והיא רוצה למוכרה,** הרי היא מכורה מעכשיו- כ' תוס' דר"מ ס"ל דבאמת אינה יכולה למוכרה, ולא ביאר טעמו, וכ' התוס' הרא"ש שהוא משום דס"ל דמצוה לקיים דברי המת. וע"ע במהר"ם שי"ף (בתוד"ה קטנה), דמשמע מדבריו דאין השדה שלה כדי שתהי' יכולה למוכרה, דכיון דמצוה לקיים דברי המת, והמת רוצה שיהי' השדה תחת האפטרופוס עד שתנשא, א"כ ממילא אינה שלה.

(יג) **וכי אינה אלא שדה- פרש"י,** אם אין כאן מעות, אלא כבר נקנה השדה, והיא רוצה למוכרה, הרי היא מכורה. וכ' הרשב"א דמש"כ רש"י דכבר נקנה השדה, דהיינו שנקנה ע"י המעות שנשארו המת, ולא כ' דהמת השאיר קרקע, בדוקא הוא, משום דקיי"ל (ב"ב קנה). דאין יורש יכול למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים, וכאן מבואר שהרי היא מכורה עכשיו, אע"כ דלא מיירי אלא בקרקע שנקנה ע"י מעות שהשאירו האב, ואין זה נכסי האב.

(יד) **אלא גדולה מן האירוסיין איכא בינייהו-** כ' המהר"ם שי"ף (סוף ד"ה בא"ד דא"כ) דלכא"ו משמע דקטנה איכא בינייהו, דהא בברייתא אי' דקטנה בין הנשואין בין מן האירוסיין, יעשה שלישי מה שהושלש בידו, ומשמע דבקטנה איכא פלוגתא. וכ' דלכך צ"ל למסקנת הגמ' דדברים אלו לאו מר' יוסי הם, אלא דברי כ"ע הם.

(טו) **נפילא מאסקריא וטבענא-** הק' הבניהו בתענית (כא:), ממ"נ, אם לא הי' יכול לפשוט, איך יאבד עצמו לדעת, ואם לא יקיים דבריו, איך אומר שקר. ותי' דודאי ידע אילפא איך לשוט במים, וא"כ אם לא הי' יכול לפשוט, אה"נ הי' מפיל עצמו וטובע בנהר, אך לא יהי' בשום סכנה, שהי' יוצא ועולה תיכף ומיד, ואמר כן לעיני הרואין בלשון בדיחות, כדי שישמעו החכמים ויבואו אצלו לשאול ממנו. ועפ"ז תי' עוד דקדוק, למה הלך למקום רחוק עד הספינה, הי' לו להעלות לגג בהמ"ד, ויאמר אם לא פשיטנא שישליך עצמו לארץ למטה, וע"פ הנ"ל א"ש.

(טז) **אתא ההוא סבא, תנא ליי וכו'- ע' בחתם סופר** בתענית (כא:), שהביא דאי' בתוס' בחולין (ו.) ד"ההוא סבא" היינו אליהו הנביא, ושאל ממנו שאלה זו דוקא, לפי שאילפא עכשיו חזר בתשובה, והי' מתחרט על מה שהלך לסחורה, והי' אליהו רוצה להראות לתלמידים שעשה תשובה, ולכן שאל לו על ברייתא זו, שג"כ תלוי בנדון זה, אם ללכת לסחורה כדי לקיים בעצמו אפס כי לא יהי' כך אביון, ע"ש ביאורו.

(יז) **ואם אמר אם מתו ירשו אחרים תחתיים, וכו'- כ' הבית יוסף** (חו"מ רנ"ג, סעי' י"ז, אות ל"ג) דמש"כ רש"י דמתו בלא בנים, היינו משום דקיי"ל דאם הראשון ראוי ליורשו, קיי"ל דאין אחר הראשון כלום. וע"ש שנסתפק אם בנים דוקא או לאו, דלכא"ו ה"ה שאר יורשים, אלא דצידד לומר דכיון דאם מתו כולם בלא בנים, נמצאו דיורשים הקרובים הם האחים מן האב, א"כ אי"ז חשיב ירושה שאין לה הפסק, כיון דהנך מכח האב קא ירתי, ולכן יכול להתנות של ירשו, כיון דמכוחו קא ירתי. וע"ש בדרכי משה מש"כ לפקפק בדברי הב"י. וע"ע בתשו' רעק"א (קל"ח) בביאור פלוגתת הב"י והד"מ.

(יח) **אין נותנים להם אלא שקל-** הק' רש"י, הא לעיל מבואר דלאו כל כמיני' להעשיר את בניו ויפיל עצמו על הצבור. ותי' דשאני הכא, דהני נכסי לאו דיתמי נינהו כי אם ע"פ צוואתו, ואינו דומה להתם, דנכסי דיורשים הם. אולם ע' בתוס' הרא"ש בשם ר"ת דאין כוונתו שיזונו בניו מן הצדקה, אלא השאר יעשו ויאכלו, וכן משמע לישנא דלזרזיניהו קאתי, דהיינו לזרזם להשתכר ולהרויח, וכו'.